

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") – (25x2) – 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- שני הפרקים בבחינה הם חובה.
ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:
מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.
מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי")

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מְמַחְגֵּה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְקוּ
כְּשֶׁאָחַד שָׁר הַשְּׁנִי חֶכֶה
כִּי גִדְלָתִי בֵּין נְהֻמָּה
לְשִׁתִּיקָה
עֲכָשׁוּ הַתְּקִינִי לְאָבִי טֶלְפֹּן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
שְׁמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתָּקוּ אַבֹּתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקֵי שִׁיבוּ לְדַבְּרוּ

הסבר את המשמעות של שתי השורות המסיימות את השיר בהקשר של השיר כולו.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

מִתַּחַת לְפָנַי הָאֲדָמָה / אלי אליהו

וּמָה לְעִשׂוֹת שְׂאֲצָלִי
הַנִּיתוּחַ הַצְּלִיחַ וּבַגְּדָד
מִתָּה. וְלֹא נוֹתְרָה
אֶלָּא הַמוֹסִיקָה שֶׁהִיא אָבִי
שׁוֹמֵעַ בְּתַחֲנוּת הַבוֹשָׁה,
כְּשֶׁהִמְתִּין בְּחַנְיֹן הַתַּת־קִרְקָעִי,
לְקַחַת אוֹתִי אֶל צְבֵא הָעַם
בְּדַרְכּוֹ לְעִבּוּדָה.

וְלֹא אֲשַׁכַּח לְעוֹלָם
אֶת עֶצֶב יָדוֹ הַמְּגִשֵׁשֶׁת
אֲחֵר הָעֵבְרִית, לְהַחֲלִיף מֵהָר,
לְפָנַי שְׂיוֹצָאִים וְעוֹלָיִם
מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

הסבר את משמעות המשפט הפותח את השיר "ומה לעשות שאצלי / הניתוח הצליח ובגדד / מתה".

בתשובתך כתוב כיצד בא לידי ביטוי במשפט זה פער הדורות בין הבן לאביו.

האם לדעתך הבן בעד "הניתוח" המוזכר בשיר או נגדו? הסבר והדגם את דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

נְעֵרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חֲתוּר־אֶרֶךְ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נְעֵרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטוּטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אַחַר כֵּן תְּדַיַח רִצְפָּה
וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרָטָל
הִיא מִתְאַיְמָה אֶת צְבַע הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטוּטִים בְּפָנִים
הִיא שְׂמָה עַל זֶה שְׂכֵבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֵּן.
בְּכָלֵל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלוּיֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֵּדָה לְמִלָּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אָבֵל בְּצַדִּיק
בְּהַתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׁכָל כֵּן הִרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שְׁלָהּ
הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׁאוֹמְרִים שְׁטוּיֹת
שְׁאִין לָהֶם טַעַם
וְשֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
אִמָּא שְׁלָהּ מִתָּה מִהֶתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיִּתָּה קִטְנָה
וְאִבָּא שְׁלָהּ שָׁרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכְּתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שְׁלָהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדַּם בַּחַיִּים
וְהוּא אֲדַמְיִנִּסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אַחֲרָאֵי עַל כֵּן וְכֵן עוֹבְדִים
שְׁמַקְבִּלִים אֶת הַמְּשַׁכְּרֹת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדיקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
 לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנגלים מצחצחות
 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפור ויושבת בבית
 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לעגן והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

תאר את דמויות הגברים הסובבים את עליזה אלפנדרי, והסבר את תפקידם בעיצוב דמותה ועולמה.

הדגם את דברך.

4. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סְלִימָה אֶת דּוֹמַעַת שָׁם עֲדִין לֵיד הַפְּרִיז'יָדָר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל
הַעֲנִיִּים שְׁלִי
זֶה הִיָּה בְּצָרִיף הַפַּח
שׁוּם קוֹסִם מְאָרֶץ עוֹצוּ לִי לְאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מְמִסְמָרֶת נִפְשִׁי שְׁלֹא תִפְרַח
עַמְדָתִי לֵידָךְ סְלִימָה וְלִילָה בְּמַעֲבָרָה חֲלֶף מַעֲלִינֹו כְּמוֹ צֶל כְּבֹד
יֵשׁ לִילוֹת שְׂאֲזָרוֹן קַקְטוּסִים מַעֲקָצִים בְּלִשׁוֹן וּבְגוּף
כִּי אֶכְלָתִי מִפְּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

הוּ רִיחַ נְרִקִּיסִים מְשֻׁכָּר
מוֹשֵׁף רְגְלִי יֵלֵד לְרוּץ עִמָּךְ בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בְּיָדָיו -
רִיצַת בְּקָר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְרִהִיב
הַקִּיצִתְנִי אֶל בְּקָר שְׁכָלוֹ שְׁכָר וְשַׁעַת בֵּין שְׁמֹשׁוֹת אֲדִירָה
חֲפִנָה אֶל תּוֹכִיָּה יֵלְדָה קֶלֶת גּוֹף נוֹשְׁמַת נוֹף
פְּרוֹשׁ לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

הִיִּיתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמְלֻמָּלָה
וּנִפְשִׁי מְסֻרָקָת בְּפֶרַח מְסֻרָק שׁוֹלְמִית

מֵה לָךְ סְלִימָה טָרִם נוֹלְדָתָ נִסְפִית אֶל יָמִים גְּקָשִׁים וְאֶת עוֹדָךְ
נָצוּן מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלַת אִישׁ, יֵלְדָה יְתוּמָה מְאָב
וְאִין לָה חוּבָק. וְרַק אֲנִי נִצְבֶּתִי לָךְ מְרַחוֹק עַל שְׁפֶת הַיָּאוֹר
מְאֻסָּפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גְרָה אֲסוֹפִית

עֵינַיִךְ כֹּה קְטַנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֵד חֲנִית
כְּמוֹ יְהִלּוּם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שְׂמֻחֲתָךְ
עוֹד בְּךָ דְּקָלִים וְעֵסִים הַתְּמָר.

בשיר זה באות לידי ביטוי גם חוויות קשות של מצוקה וגם חוויות מלהיבות.
הסבר והדגם את התרומה של השילוב של החוויות האלה לבניית משמעות השיר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

והגירת הורִי / יהודה עמיחי

והגירת הורִי לא נְרָגְעָה בִּי.
 דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֵדִין לְשִׁקְשִׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחַר שְׂכָבְר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירַת הוֹרִי לֹא נְרָגְעָה בִּי.
 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֹּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשִׁכִּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מַדְבָּר גָּדוֹל
 וְנִרְגְעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אַחַת. כְּלָלִי מְשֻׁחָק
 שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
 עוֹד עֲכָשׁוּ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרִי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדְּרֹךְ, בָּהּ אֲנִי תָּמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 צַעִיר מְדִי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵיפוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אַחַד.
 אֲרִכְאוּלוֹגְיָה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הוֹרִי
 לֹא נְרָגְעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיוֹת תָּמִיד.
 וְכֶבֶד עוֹרְקִי וְגַם גִּידֵי כְּסָבֶךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִיר. וְאַחַר־כֵּן
 מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הוֹרִי.

הסבר והדגם כיצד ההזדהות של המשורר עם כאב ההגירה של הוריו באה לידי ביטוי בשיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרוי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
 המלחמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

מהי דעתו של המשורר על תפיסת המציאות של הסבתא? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. הנכדה של מר לין / פיליפ קלודל

הסבר את התרומה של שם היצירה להבנת הדמות של מר לין.
כיצד שם זה השפיע על חוויית הקריאה שלך? הסבר והדגם את דבריך.

8. המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון

תאר את המסע שכריסטופר בון עובר על פי עלילת הרומאן, והסבר את משמעות המסע הזה בעבורו.

שים לב: על שאלה 9 אפשר לענות רק על פי אחת מן היצירות ברשימה שלפניך.

9. סופה בין הדקלים / סמי מיכאל; הגל / מורטון רו; מען לא ידוע / קתרין קרסמן טיילור;

המסע של פרוונה / דבורה אליס

תאר והסבר את הביקורת על החברה ביצירה שלמדדת.

בהצלחה!